

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. VII. Excerpendum esse testimoniis, & exemplis plerorumque omnium
Eruditorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

quod dixi, verissimum affirmabimus, Inspice Poetas, Virg. Maronem, Ovidium, Nasonem, Claudiam Claudianum, Jacobum Sannazarium, Jacob. Bidermanum, Franciscum Remodum, Hermannum Hugonem.

Virgilius inter Latinos princeps Poëtarum Bucolica sua annis septem, suam Æneida annis undecim elaboravit, & primus ipse sui rigidissimus censor ac iudex divinam scripturam ad rogum damnavit. Virgilius vero, ut scias, non tantum legit, sed & excerpit, & excerpit in suum poemata transfudit. Ovidii Metamorphosin inspice, & dic an caruerit excerptis. Claudianum Poëtarum opellam volve, & idem dices.

Jacobus Sannazarius de partu Virginis tres libellos edidit, quos viginti annorum limâ perpolivit. Notandum laborem non fugit.

Jacobus Bidermanus meus olim condiscipulus, quem ut Magistrum meum semper veneratus sum, Excerpta non solum magno iudicio, & singulari industriâ paravit, sed & iis ingeniosâ dexteritate usus est. Tot ejus scripta pro me loquuntur.

Hermanus Hugo delicia mea (quid apud te diffimulem?) scriptor mihi è millibus chartis: Nec purem à multis seculis venustius aliquid, & suavissimis affectibus concitandis potentius in lucem datum. Hermanus autem maximè usus est Excerptis, nec aliter pœruit. Nam elegans ille contextus è prisorum Patrum testimoniis, hac unâ ratione confectus. Gusta hoc scribendi genus, auribus & oculis loquitur. Confer sententias Bibliorû cum didis Parrum, ac chalcographi nobilissimi celaturâ, & laudabis, scito, artificiosissimam mixturam. Nam modò elegidion & tersum carmen, modò profa oratio, modò naturam & vitam spirans imago affectus suggerit dulciores. Sed liber non unius assis est; libri pretium auxit ætaria scalprura. Placet emere? unicum omitramus symposium, & noster est liber. Inscriptio & fons libri est: *Pia Desideria*. Nec solum hunc edidit Hermannus. Scripsit insuper Obsidionem Bredanam, Vitam Caroli Spinolæ, qui in Japone religionem Christi inter flammâs defendit usque ad extremum halitum, Vitam Joannis Berchmanni, de Primâ scribendi origine, & universâ rei litterariæ antiquitate, de Militiâ Equestri antiquâ & novâ libros quinque.

Sed hæc de Hermanno Hugone, cujus venustissimas elegias veneror & adoro. In cujus scriptione solutâ incredibilem Excerptorum usum agnosco & exoscalor. Discamus, quod colimus, imitari. Sed jam & Historicorum lustremus, an non & illi Excerptis usû? nomino paucos tam recentiores quàm prisos, sed quos ego ceteris eminentiores censeo: Titum Livium, Crispum Sallustium, Cornelium Tacitum, Quintum Curtium, Carolum Sigonium, Jacobum Salianum, Joannem Marianam, Petrum Maffieum, Andream Brunnerum.

Nulla historiæ foret ætas, nulla vita, si diaria, si ephemeridas, si commentarios, si Notas & Excerpta tollas. Ab his animam accipit Historia. Hinc fasti & annales publici constantur, hinc rerum gestarum fides petenda. Hinc Livius & plures alii suam quisque concinnavit historiam. Hominum privatorum Notæ, familiarum insigniorum diaria Livianam historiam pepererunt. Quis autem Historicorum præ ceteris lectioni destinandus, dicemus infra, cum plura de legendis auctoribus dicendi erit occasio. Consideremus oratores: Tullium Ciceronem, Antonium Muretum, Joannem Perpinianum, Franciscum Bencium, Dionysium Petavium, Tarquinium Gallurium, Franciscum Remodum.

Num horum aliquem, Faustine, ad illum eloquentiæ apicem conscendisse autumas sine plurimis Excerptis & Notis? Oratoris est per scripta plurimorum ire, & ex iis succum meliorem trahere in destinatam paginam. Hoc Muretum, hoc Perpinianum, hoc ceteros fecisse ne dubita.

A. Marci Tullii assiduum in legendo scribendoque studium testatur illius libri, tum quos habemus, tum etiam quos desideramus. Illud mirum est inter tot Reipub. tempestates ac procellas, cum vel ad cogitandum locum, vel ad scribendum otium habuisse. Negabat Cicero, si duplicaretur sibi ætas, haberetur unum se tempus, quo legeret Lyricos eodem modo Dialecticos.

Vis alios complures nominem Oratoribus affines? Perulstra, obsecro, Claudii Ælii Velleiam historiam, & de Animalium naturâ lib. 17. & Auli Gellii Noct. Attic. lib. 20. Cælii Rhodigini Antiq. lect. lib. 30. Alexandri Neapolitani Genialium dier. l. 6. Adriani Turnebi Adversariorum l. 24. Petri Fabri Semestria: Petri Victorii Variar. lect. lib. 31. opus eruditionis omnigenæ referunt, tomis duobus Parisiis editum. Horum omnium, quos dixi, tam varia, tam abundans doctrina sanè non nisi Excerptorum & Notarum sedulitate ad illud fastigium exerevit. Scripserunt illorum examina, & pene metra dices Excerpta, sed arte ac iudicio collecta. Tanti est vegetiores annos huic turæ studiosius impendisse. Sed ad Porticum & Sroam transeamus. Philosophi: Aristoteles Stagiritæ. Decem millia philosophorum nominavi, cum Antesignanum hunc unum dixi.

Aristoteles Nicomachi filius, Platonis discipulus, Alexandri Magni præceptor, omnis philosophiæ Phœbus infinitos scripsit libros eâ diligentia, eoque artificio, ut superiores omnes vicerit, posterioribus omnibus palmam præripuerit. Quidam librorum ejus etiamnum vivunt; plurimos tempus injuriosâ nocte sepeliit. Non autem infinita tantum scripsit, sed & infinita legit, imò, quod solebant veteres, infinita è lectis excerpit Aristoteles. Vidit utique vir ingenii perspicacissimi tantam lectionis copiam non posse concoqui, nisi placeat simul etiam plurima excerpere. Cælius Rhodiginus hanc præcorum navicem laudatissimam in exemplam statuens, Scimus profectò, inquit, veteribus omnibus usitatissimi fuisse commentationes illeceas inactâque præterirent, quod in primis Aristoteles exactissime fecit, qui ex nobili lectionis multijuga variatissq. cura est à Platone Anagnostes * nuncupatus, * Lector. tamquam lector foret insatigabilis, & xax. xiv. reg. & plane, ut Greci dicunt, stitor inexplebilis. Hinc nullis lumpibus compar sit, ut quos melioris notæ libros censuisset, emerter. Testatur Gellius Aristotelem libros pauculos Speusippi philosophi post mortem ejus emisse talentis Atticis tribus. Ea summa sit nummi nostri HS. duo & septuaginta millia. Sunt mille octingenti philippeï. Nec Plato hæc in re parcior. Nam memoriæ mandatum est, Platone tenui admodum pecuniâ familiari fuisse, atque eum tamen tres Pifilolai Pythagorici libros decem millibus denariûm esse mercatum. Tantus inerat his viris & legendi & excerpenti ardor.

Medici, Hippocrates Cous, Claudius Galenus. Hippocrates medicorum antiquissimus, cum intellegeret medicinæ studium præceptionibus egeret, varias peregrinationes obiit, & quidquid in has curas uspiam invenit usile, solleter excerpit. Aded autem Excerptorum amans studiosus fuit, ut in ipsis templis morborum historias in tabellis anathematatum descriptas diligentissime excerpere & conscribere. Ita observationes plurimas in ordinem componens, primus exitit qui artis medicæ præcepta generalia tradiderit. De scriptis Hippocratis illud licebit pronuntiare: pauperis esse numerare pecus; libros vir iste doctissimus plurimos venturis seculis reliquit.

Secutus hunc Galenus, qui scriptorum multitudine Hippocratem non æquavit tantum, sed etiam superavit. Inde hoc elogium à doctis accepit: Galenus medicorum præstantissimus libros scripsit pene infinitos, quos ipse commemorat peculiari scripto de libris propriis edito. Joannes Fernelius Ambianensis præfatione Medicinæ

Scilicet ep. 49. mihip. 467.

Philosophi:

Calus l. 17. cap. 17. post in. mihip. pag. 646.

Gell. lib. 3. Noct. Attic. cap. 17. Sunt 20000. bacii, seu victoriani. 1333. florent. & s. 69. cii, philipp. 1000.

Medici:

Plin. lib. 19. Natur. hist. proœmio. Soranus in ejus viâ.

Galenus,

Numerus librorum ab eo scriptorum.

Jurifconsulti: Severus Sulpitius.

Theologi:

Augustinus.

Antonius Coccius l. 1.

Exempl. e. 7.

Cyprianus. Hieron. de Scriptor. Eccles. in Teriull.

Bernardus.

Elogium.

dicinae ad Henricum II. Galliarum Regem, asserit à Galeno libros de re medicâ supra quadringentos, de aliis disciplinis ducentos quadraginta scriptos. Quis nostrum tot evolvere legendo, quot ille commentando ac scribendo? Quis jam dubitare possit, quin Galenus in excerptendo & annotando summe industrius fuerit, qui libros paucos octingentos edidit? Excerpta & Notae thesauris literariis opulentant. Sequuntur Jurifconsulti.

Ex his unicus Servius Sulpitius libros centum & octoginta de Jure Civili edidit; utique supellectili Excerptorum amplissimâ instructus fuerit; scriptonem tam prolixam nemo sani capitis absque Excerptis copiosissimis egredietur.

Sed aliquos etiam è Theologorum senatu huc sistamus. In priorum classibus nominandis id observavi, ut vel scientiarum duces, vel ceteris celebrioribus, aut mihi notiores, ac commendatioribus nominarem. Idem in ultimâ hac classe attendam.

Theologi: Augustinus Hipponensis, Hieronymus Stridonensis, Bernardus Clara Vallensis, Thomas Aquinas, Alphonsus Tostates, Alphonsus Salmeron, Franciscus Suarezius.

Non temere hos nominavi; rationem addo: & unâ ostendo quantum maximis his viris profuerint Excerpta. Augustinus plura scripsit, quam quis legerit, si fides Possidonio, Præsuli Africano, testi locupletissimo. Hic cum opinione suâ falli judicat, qui omnia, quae Augustinus scripsit, legisse arbitratur. Accessit his Augustini libris tanta auctoritas (quod felicitati, vel sapientiâ viri assignari possit) ut nullius scriptis secundum Evangelii historiam, & Tarlensis Pauli epistolas, &c. major hominum consensus accesserit. Elucubravimus Augustinus inter cetera, viginti duos libros de Civitate Dei, opus profectò grande ac admirandum. Pa istud solum hoc tomo quinto inspicere, & dices absque multiplicibus Excerptis hanc talem scriptonem numquam potuisset confici. Volumus hoc conditionis plenissimum incredibilem notantis & excerptentis Augustini diligentiam restatur.

Hieronymus sex millia librorum Origenis affirmat se legisse, an nihil excerptisse & subnorasse? Auxerunt aliorum studia bibliothecas, ac per partes compleverunt: unus ac solus Origenes ingenii felicitate bibliothecam unam quantumvis magnam implere potuit. Hanc Hieronymus legendo exhausterit, & nihil inde in suum usum extraxerit: Præsertim cum de viro hoc jam olim spatium fuerit: Neminem scisse quod Hieronymus ignorat. Hoc ceteris præsertim erat auditum, innumera legere, multa excerptere, plurima conscribere.

Cyprianus sane vir sanctissimus perinde ac doctissimus, facundus olim Carthaginensis Rhetor; nullum prætermisit diem, quem Tertulliani lectione non imbueret. Hunc verò auctorem cum posceret, Da Magistrum, dicere solebat. Ita de Cypriano Hieronymus.

Bernardus verè Clara Vallensis Apis sedulitate solâ sine Magistris (quod perquam rarum) maximos in literis progressus fecit. Solebat autem conqueri, nihil temporis se magis perdere, quam quod somno daret. Non occupatum numquam invenisses. Nulla Bernardo ferax, quies nulla. Aut enim orabat, aut legebat, aut meditabatur, aut scribebat, aut concionabatur. Apiculam agebat summè sedulam, quæ semper aliquid ex optimo florum genere conveheret in suum alveare.

Bernardi effigiem videre cupis? scripta intueri. Verbis disertus, sententiis venustus, rebus abundans, sensu ac succo meliore plenus, nervo dicendi lacertosus, eloquio suavis, & mera pietatis mella stillans assidue, veritatis semper amantissimus. Superi! quam ille delectat, docet, stringit, movet, persuadet, expugnat! Eam sui imaginem scribendo efformavit, ut illi Ambrosianum illud & asse conveniat: Laureatus spiritu scriptis coronetur suis.

Quinque Considerationum libros ad Eugenium Pontificem scriptos aperio: tu tolle, lege, ac vide non Bernardus non accuratissime, quæ sui usus judicaret, excerpterit? Liceat dicere: In scripto hoc Bernardus superavit Bernardum. Nam modò cautum œconomum, modò sollicitum patremfamilias, modò fidelem monitorem, modò serium præceptorem; jam ascetam, jam ethicum, jam & politicum, nunc philosophum, nunc consiliarium, nunc Theologum agit. Illustre prolixum scriptum à multiplici eruditione. Hoc unum in tot Bernardi scriptis miseram; Bernardo multa tribui, quæ Bernardo balsamum plane non oleant. Sed illud ad rem nostram in Bernardo maximè laudem, quòd sacram paginam non solum assiduosissimus legerit, sed eam in suas scriptiones ita excerpterit, ut Bernardi calamus fluxu pæne continuo divinum instillet liquorem.

Thomas Aquinas Theologiam omnem in eum duxit ordinem, eâ perfudit luce, his locupletavit incrementis, ut universa posteritas illi quam plurimum debeat. Compendio utendum est in hujus viri elogio, alioqui ea ad diei finem non finiemus. Aquinas sapientiâ ac sanctitatis magnum jubar, tametsi operam divinam suis scriptionibus faventem habuerit, humanam tamen industriam in se desiderari neutiquam passus est. Legit plurima, & excerptit. Considera septemdecim tomos editionis Romanae quos Thomas posteris reliquit: inò vel tres solum tomos inspicere, decimum, undecimum, duodecimum, quibus tres partes Summæ Theologiæ complexus est. Quarta, Deus, in his scriptis, quam varia, quam sublimis, quanta, quot è præcis Patribus, aliisque scriptoribus testimonia? Hæc profectò Notæ & Excerpta postulant quam maxime. Itaque non solum innumera legit beatus Thomas, sed & excerptit, & sua fecit.

Alphonsus Tostates Abulensis Antistes vir sancti moniæ & doctrinâ celeberrimus, non nisi annos quadraginta vixit, & tamen quindecim tomos bene magnos in lucem edidit. In his quæstiones innumerabiles dissolvit. Hinc de eo illustre illud encomium versu, sed parum venusto, scriptum:

Hic stupor est mundi, qui scibile discit omne. Alphonsum tam brevi tempore scripsisse tam multa, nullis Excerptorum, aut Notarum subsidiis adjutum, eras credam, hodie non. Non fuit, non erit ullum tam felix ingenium, quod omnia è seipso, velut aranea è suo urticulo fila, educat. Hanc igitur Excerptendi solertiam in Tostato etiam fuisse non negandum: quam nos ætissimè venerabimur imitandum.

Alphonsus Salmeron Toletanus à puero vitam omnem ad supremam senectutem in literis consumpsit. Vir Religiosus è Societate Jesu, celeberrimas Italia civitates concionibus ad leges Christianas formavit. Peregrinationes laboriosas, casque plurimas in Galliam, in Poloniam, in Hiberniam, in Superiorem & Inferiorem Germaniam obivit, non tam suæ, quam alienæ salutis causâ. Dixisset Salmeronem ad terras aliò atque aliò sese calentes obeundas natum. Viribus utrumque jam fractis, cum voce non posset, stylo statuit alios erudire. Ita Neapoli ad quietem laboriosissimam sese componens, sed eam grandes tomos elucubravimus, perosque omnes de Christo Domino. Nam post Evangelii historiam pluribus voluminibus explicatam, Apostolorum cum res gestas, tum epistolas tomis aliquot est prosecutus. Magnum in scriptione hac amplissimâ eruditionis mare cernitur, quod è plurimis Notarum & Excerptorum rivulis indubiè collectum & auctum. Hic Adversaria juvent necesse est, plurimæque supellex scriptioni cogitata congesta. Nemo sibi utilis erit lector, qui non simul infatigabilis, sic loquor, sit Exceptor. Res ipsa loquitur, à Salmerone hoc præteritum impigerimè.

Franciscus Suarezius Granatensis Theologus publicè pluribus annis professor Romæ, Pincia, Salmantica,

tice, Compluti, Conimbrica demum calamo manum addixit, scriptiōni se totum mancipavit, & illustrandæ Philosophiæ ac Theologiæ tomos minimum viginti & unum (quos ego quidem viderim) typis commisit. Hunc librorum numerum edidisse, & prius nihil annotasse, nihil excerptisse nemini sit credibile.

Cornelius à Lapide Scripturam sacram pæne totam uberioribus commentariis illustravit. Illic illis forulis septem grandes tomos cernis: in dies expectamus plures. Jam Pentateuchum Moïsis, Proverbia Salomonis, Ecclesiasticum, 4. Majores Prophetas, 12. Minores, Acta Apostolorum, Epistolas D. Pauli, Epistolas Canonicas, Apocalypsin explicavit uberrimè ad omnem usum. Plura, ut audio, sequentur, ut etiam à mortuo dicant vivi. Jacobus Gretserus suo unus ipse calamo pæne integram bibliothecam conscripsit.

FAVST. Ego nec tot libros, sed nec tot paginas typis cogito committere, quid ergo mihi cum Excerptis? EVLOG. Num idem sapius rogandus es? Quæro te, Faustine, ne designatum ordinem præpropter turbemus. Erit locus, quo satisfaciat tuis objectionibus. Hoc jam contendimus, Excerptum esse. Quomodo sit Excerptum, & à quibus, id hujus quæstionis non est; ad istud infra respondebimus: auditor,

Si modò culture patientem commodet aures.

Præpropter tuum est ingenium. FAVST. Perge, quo cæpsi, pede; perge bonis avibus. EVLOG. Hoc igitur ajo, quod in fronte capitis hujus asserui, pæne omnium eruditorum, vocibus & exemplis, Excerpta & Notas commendari: imò hoc genus indultæ tam esse necessarium, ut eo neglecto vix ullus sit ad eruditionem solidam accessus. Quò autem plus eruditionis queritur, hoc Excerptorum, & Notarum studium contentius exigitur. Si præcum ævum hac arcessimus, ii plerumque plurimum scriperunt, qui plurimum legerunt & excerpterunt.

Zoroastres Persa vices centena millia versuum, de Magiâ Blium edidit.

Theophrastus trecenta volumina reliquit, quorum catalogum recitat Laërtius.

Chryssippus volumina septingenta, & plura scripsit, è quibus trecenta undecim Dialecticæ artem exponunt.

Aristarchus Grammaticus Alexandrinus sub Ptolemao Philometore supra mille commentarios posteris consignavit.

Chrysanthus Sardinus, Juliano Cæsari familiaris, octogenario major tantum librorum numerum suam manu exaravit, quantum vix alii juventâ vegeti ac florescentes legunt. Quo factum est, ut extremi digitorum articuli, ob jure scribendi exercitium incurvescerent intorti.

Didymus Grammaticus, quod Seneca testatur, quatuor millia librorum scripsit.

M. Varro libros composuit pæne infinitos eruditione mirâ refertos. Ideo Augustinus hunc apud Latinos, Origenem & Didymum apud Græcos plus ceteris scripsisse commemorat. Tam multa verò legit, ut ei vacasse quidquam scribere miremur, tam multa scripsit, quàm ullum potuisse legere credamus.

De Eusebio Cæsareæ Palæstinæ Episcopo Hieronymus hoc testimonium tulit: Eusebius in Scripturis divinis studiosissimus, & bibliothecæ divinæ cum Pamphilo Martyre diligentissimus perinvestigator edidit infinita volumina. b

Jamblicus affirmat Mercurium Trismegistum, non solum philosophiæ, sed omnium pæne scientiarum in Egypto auctorem, de universâ Egyptiorum sapientiâ scripsisse triginta sex millia librorum, quingentes viginti quinque. Si vera fides Jamblico, aut Angelus fuerit Trismegistus, aut magnum hominis prodigium. Tot libellos evolvere maximi laboris sit, tot libros scribere operis immensi. c

Tom. II.

Hi omnes alique complures tot librorum velut copiosissimæ sobolis parentes, non tantum indefessi scriptores, & assidui lectores, sed & studiosissimi Excerptores, quod verosimillimum fuerunt. Quod si voce præcâ clametur: *Numerata senatum; licebit pronuntiare: Omnes, omnes in hanc eam sententiam, Excerptum esse.*

Nos, Faustine, ad facultatis nostræ modulum tot optimos viæ ductus sequamur. Excerptis & Notis, in omni litteraturâ, quàm plurimum juvabimur. Ad eruditionem variam per hos velut cuniculos tuti gradiemur. Excerpta & Notæ annorum plurium labores fidelissimè custodient; & ubicumque defecerit memoria, his subsidiis fulciemur. Quidquid agas, Excerptum & Notandum est.

CAPUT VIII.

Excerptum esse testimonio & exemplo hic differentis Eulogi; aliorumque complurium.

SI me in testem cum prioribus admittas, quod haec tenus velut per satyram exquisitis sententiis docui, ego jam testimonium exploratissimis firmabo.

In primis id probè scire te velim, hic nihil à me doceri aut suaderi, quod prior ipse non fecerim. Horatium illud noveram: Flendum ei prius, qui flete velit alios. Ita te meo etiam exemplo ad Excerpta faciendam humanissimè invito. Non penitebit operæ; securis polliceor. Mea ego Excerpta nullo pretio vendiderim. Iocrates orationem unicam talentis viginti, seu, duodecim millibus philippeorum vendidit. Da alterum tantum, nil Excerptorum vendo. Da auri & gemmarum, quantum vel varissimum optare potest, da vel montes auro, ego meas tibi chartas non vendo. Auge pretium, & nescio quos favores adde, non vendo. Summos honores, orbis imperium sponde, non vendo, Cælum pollicere, Christum licitorem appone: Jam vendo. Huic mea omnia sacravi: hunc admitto emptorem; ceteris omnibus exclusissimis.

Sed quæris, quid inde commodi vel utilitatis hauriam? Optimâ fide, quod res est, farebor. Fructus Excerptorum quotidianus & multiplex. Miramus eum in digitos, & numeremus.

I. Est, quocumquè themate proposito, nominare posse auctores, qui de eo scriperint. Res hæc summæ utilitatis, & quotidiani usus est. Fuit ut Rhetoricæ studiosis compluribus potestatem facerem ponendi qualemcumque vellent thema, vel rem quamcumque aliam nominandi, quæ in dissertationem venire possit, mox à themate scripsissent. Diversissima hic quærita: Quis de

typographiis, quis de campanis, quis de horologiis, quis de alchimiâ, quis de bombardis & tormentis bellicis, quis de venatu, aucupio, piscatu, quis de sideribus, de gemmis, de fontibus, de silvis, hortis, arboribus scripsisset. Quærebant alii, quinam de stivis, pyramidibus, ædificiis, thermis, palæstris, armamentariis: quis de veterum triumphis, ludis, nuptiis, funeribus, exequiis, quis de horis, clepsydris, coronis, navigiis, bibliothecis, quis de purpurâ, mercaturâ, de musicâ, picturâ; de re vestiariâ, nummariâ, cibariâ, quis de animantibus, equis, canibus, elephantis ageret. Alii quærebant longè rariora, & minimè in vulgus nota, quis de ductili vitro, de incombusibili oleo, de lino vivo, de ære Corinthio, de papyro & bysso scripsisset. Malebant alii de virtutibus, aut vitis sciscitari, quosdam laudatores, aut vituperatores habuissent. Ita quærebat, quis de virtute illâ vix notis nominis indifferentiâ, quis de sui Contemptu, de sui diffidentiâ, de Longanimitate, de Familiaritate cum Deo, quis de vitio humanæ gentis Curiositate, de Cho-

R E R

reis,

Lex Satyra uno rogatu multa simul complectebatur. Horat. de Arte poet. mihi p. 161. Plin. lib. 71 Natur. hist. c. 30. initio.

Excerptorum quinplex fructus: 1. Est, quocumquè themate proposito, nominare posse auctores, qui de eo scriperint.

Compluti, Conimbrica demum calamo manum addixit, scriptiōni se totum mancipavit, & illustrandæ Philosophiæ ac Theologiæ tomos minimum viginti & unum (quos ego quidem viderim) typis commisit. Hunc librorum numerum edidisse, & prius nihil annotasse, nihil excerptisse nemini sit credibile.